

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 04.02.2026 nr 8-1/890-1;
JDM/26-0167/-1K
Meie 03.03.2026 nr 1.1-11/568-3

**Vabariigi Valitsuse määruse
"Muud väärtuslike andmetike
kategooriad, nende andmetike
nimekirjad ning avaldamise ja
taaskasutamise tingimused ja
kord" eelnõu kooskõlastamine**

Austatud proua Pakosta

Rahandusministeerium kooskõlastab Vabariigi Valitsuse määruse „Muud väärtuslike andmetike kategooriad, nende andmetike nimekirjad ning avaldamise ja taaskasutamise tingimused ja kord“ eelnõu üksnes järgmiste märkustega arvestamisel:

1. Määruse eelnõu volitusnormi kohaselt võib Vabariigi Valitsus või valdkonna eest vastutav minister määrusega kehtestada muu väärtuslike andmetike kategooria ning selle andmetike nimekirja, avaldamise ja taaskasutamise tingimused ning korra. Väärtuslikud andmetikud on defineeritud avaliku teabe seaduse § 4¹ lõikes 1 ning selle kohaselt on väärtuslikeks andmeteks avaandmed, mille taaskasutamist seostatakse ühiskonnale, keskkonnale ja majandusele oluliste hüvedega eelkõige nende sobivuse tõttu lisaväärtusteenuste ja -rakenduste ning uute kõrge kvaliteediga ja inimväärsede töökohtade loomiseks ning sellistest teenustest ja rakendustest kasu saavate inimeste arvu tõttu.

Eelnõu seletuskirjas on märgitud, et keeleandmetikud ja teabevaldaja või avaliku sektori rahastuse toel saadud ja loodud uuringud, teadustööd ja analüüsid koos nende alusandmetega lisatakse väärtuslike andmetike kategooriate nimekirja, kuivõrd neid seostatakse ühiskonnale, keskkonnale ja majandusele tekkivate oluliste hüvedega, sest need sobivad lisaväärtusteenuste ja -rakenduste loomiseks.

Leiame, on selline põhjendus on liiga üldistatud ja lihtsustatud ning ei arvesta seaduses sätestatud väärtuslike andmetike definitsiooniga. Palume seletuskirjas põhjendada määruuses nimetatud kategooriate vastavust avaliku teabe seaduse § 4¹ lõikes 1 sätestatud väärtuslike andmete definitsiooni kõikidele elementidele.

2. Eelnõu § 1 punkti 2, § 6 ja § 7 kohaselt lisatakse väärtuslike andmetike kategooriasse teabevaldaja või teabevaldaja rahastuse toel saadud või loodud uuringud, teadustööd ja analüüsid ning nende alusandmed. Eelnõu seletuskirja kohaselt kuuluvad § 5 (elnõu numeratsiooniveast tulenevalt ilmselt siiski § 6) kohaldamisalasse avalike ülesannete täitmise

raames koostatud või tellitud süstemaatilised uuringud, teadustööd ja analüüsid, mille tulemused on vormistatud eraldi dokumendina. Paragrahv ei laiene igapäevasele asutusesisesele töö raames tehtavale analüüsile ega vahekokkuvõtetele, millel puudub iseseisev teadmuslik väärtus.

Eelnõu ja seletuskiri sätestavad seega uuringuid, teadustöid ja analüüse puudutavat erinevalt, luues ilmse ebaselguse. Lisaks erineb eelnõus ja seletuskirjas andmete avaldamise maht.

3. Uuringute, teadustööde ja analüüside ning nende alusandmete lisamine väärtuslike andmestike kategooriate nimekirja ja sellega seoses teabevaldajale seatud kohustuste määramisel on oluline mõju erinevatele isikutele (sh kohaliku omavalitsuse üksused, avalik-õiguslikud juriidilised isikud) ja asutustele, mida pole piisava põhjalikkusega hinnatud – sel on mõju nii tööprotsessidele, haldus- ja töökoormusele, kui ka eelarvele.

Teadusuuringute kajastamist reguleerib täna teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse § 9 lõike 2 punkt 5, mis ütleb, et ministeerium tagab teabe esitamise Eesti Teadusinfosüsteemi (edaspidi *ETIS*) oma valitsemisalas rahastatud teadusuuringute kohta. *ETIS* ei ole täna digihoidla, vaid pigem register, kus on täna avalikustatud vaid projekti annotatsioon, rahastus, valdkond ja eriala, isikud ja seotud projektid. Seal ei ole üleval alusandmeid, metoodikat ega metaandmeid masinloetaval kujul. Seega määrus näeb ette teadustööde ja uuringute avalikustamist oluliselt mahukamalt, kui seni seda tehtud on ning näeb ette ka osaliselt topelt töö eri registritesse sisestamisel.

Seletuskirjas on analüüsimate isikuandmete töötlemisega seotud piirangud, mis tulenevad IKÜM-ist ja isikuandmete kaitse seadusest. Kohustus avaldada ka isikuandmeid sisaldavaid andmestikke piiratud kujul on vastuolus tänase isikuandmete kaitse õigusraamistikuga ning Andmekaitse Inspeksiooni nõuetega. Analüüsida on vajalik ka andmekogude põhimäärustest tulenevaid piiranguid.

4. Eelnõu § 6 lõike 3 kohaselt tuleb lõikes 2 nimetatud uuringuid, teadustöid ja analüüse avalikustades avalikustada ka nende alusandmed, metoodika ja metaandmed avatud masinloetavas vormingus, kui seadusest ei tulene teisiti.

Kuna alusandmete agregeerimine avaldamise jaoks ei ole olnud varasem kohustus, tekitab see olulist lisakoormust ja lisaülesandeid (oluline eriti tellitud uuringute puhul – agregeerimine peab jõudma lepingu tingimustesse), mida eelnõu seletuskirjas ei ole välja toodud. Ebaselgeks jääb ka olukord, kui uuringu teostamiseks on kasutatud juba avaldatud andmeid – kas kohustus on avaldatud andmeid uuesti avaldada?

Muudatus ei puuduta vaid teabevaldajast ministeeriume ja nende allasutusi. Teadustööde sissekannete tegemine on paljudes ministeeriumides lepinguga pandud teadusasutuste ülesandeks. Taoliste lisaülesannete esitamine mõjutab projektide kestust ja maksumust. Juba lõppenud projektide puhul ei saa tagantjäreli soovitud andmekirjeldusi ja alusandmeid nõuda.

5. Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt avalikustab teabevaldaja, kui alusandmete täielik avalikustamine ei ole võimalik isikuandmete kaitse, intellektuaalomandi õiguse, ärisaladuse või muu seadusest tuleneva piirangu tõttu: 1) andmed koondatud kujul; 2) alusandmete metaandmed; 3) metoodika kirjelduse; 4) põhjenduse alusandmete täieliku või osalise avalikustamata jätmise kohta.

Loetletud avalikustatava kohustusliku teabe loomine on oluline lisatöö, mida täna üldjuhul ei tehta. Täna uuringute korral, mis kasutavad isikuandmeid, on kohustus andmed hävitada ning andmetest ülevaateid või koondatud andmestikke ei koostata.

Arvestades, et kõikide projektide puhul tuleb kas täielikult või osaliselt avalikustada andmed, tähendab see suuremahulist tööd, kuna tuleb:

- 1) hinnata andmekaitsepiiranguid;
- 2) hinnata autoriõigusega seatud piiranguid;
- 3) hinnata ärisaladusest või muudest seadusest tulenevaid piiranguid;
- 4) koostada põhjendused, kui hinnang on mitte avalikustada uuringu andmeid;
- 5) eemaldada andmetest kaitstud andmed, sh luua metoodika, kuidas seda teha;
- 6) koostada/koondada alusandmete andmekirjeldused;
- 7) koostada/koondada metoodika kirjeldused.

Tavapärastelt on teadustööde tellimise aluseks Andmekaitse Inspeksioonilt saadud isikuandmete töötlemise load, mis seab selged piirangud andmete töötlemisele ja talletamisele. Pärast uuringu lõppu andmed hävitatakse, mistõttu ei ole võimalik neid enam tagantjäreli taastada ja avalikustada.

6. Eelnõu § 6 lõike 5 kohaselt avaldatakse uuringud, teadustööd, analüüsid ja nende alusandmete kirjeldused Eesti teabevärava kaudu. Kui uuringud, teadustööd, analüüsid kirjeldused asuvad muus avalikult kättesaadavas digihoidlas, suunatakse nendeni Eesti teabeväravas avaldatud elektroonilise viitega.

Küsimus tekib Eesti teabevärava tehnilises võimekuses. Milline on piirang uuringute alusandmete mahus, mida saab Eesti teabeväravas avalikustada? Kui nõutav andmemahus kasvab, kasvavad ka kulud Eesti teabevärava käitamisele, mida pole seletuskirja mõjuanalüüsis välja toodud.

Puudub alusandmete avaldamise vormiline ja metoodiline juhendmaterjal. Peame mõistlikuks, et enne määruse jõustumist kirjeldatakse andmete avalikustamise tehniline pool ning tagatakse Eesti teabevärava valmisolek ning laia kasutajate ringi koolitamine. Isegi kui teabe valdajad annavad lepinguga avalikustamise kohustuse lepingupartnerile, siis jääb vastutus teabe valdajale ning vajalik on oskusteave igas asutuses.

7. Eelnõu § 7 kohaselt tuleb kõik enne määruse jõustumist tehtud uuringud, teadustööd ja analüüsid koos nende alusandmete, metoodika ja metaandmetega kuue kuu jooksul määruse jõustumisest arvates avalikustada ulatuses, milles nende avalikustamine on mõistlik. Nimetatud uuringute, teadustööde ja analüüside ning nende alusandmete metaandmed tuleb avalikustada hiljemalt kuus kuud pärast määruse jõustumist.

Säte tähendab teabevaldajatele märkimisväärset lisatööd (vt kirja p 5, § 6 lõike 4 kommentaar), kui enne määruse jõustumist tehtud uuringud, teadustööd ja analüüsid (sh alusandmed, metoodika ja metaandmed) tuleb kuue kuu jooksul kaardistada, hinnata juurdepääsupiiranguid ning avalikustada masinloetavalt ulatuses, mis on mõistlik. Määrus ei sätesta tagasiulatuvat tähtaega, millest alates tuleks uuringuandmeid avalikustada. Arvestades, et kasutatud andmestike kasutusväärtus vananeb ajas kiiresti, siis peame pikka ajahorisonti väga ebamõistlikuks.

Eelnõu ei täpsusta, kuidas hinnata „mõistlikkust”, mis suurendab ebaühtlase rakendamise riski. Mõjude tuuakse välja, et koormus, mis sellega kaasneb on “ajutine”, kuid tagasiulatuva ülevaatus mahtu ja tähtaega arvestades ei ole see hinnang piisavalt põhjendatud.

Sellises mahus ja ajaraamis andmete avalikustamine toob kaasa olulised riskid – kuna hinnata tuleb väga erinevaid aspekte ning projekte on palju, võib juhtuda, et avalikustatakse infot, mis peaks olema kaitstud.

Teeme ettepaneku uuringuid tagasiulatuvalt teabevärvasse mitte viia.

8. Rõhutame, et määruse jõustumine toob teabevaldajatele kaasa ulatusliku protsesside ümber kujundamise, võimalik, et ka täiendavate IT-lahenduste vajaduse ning lisa ressursivajaduse suures mahus esimeses etapis, aga olulises mahus ka edaspidi pidevalt. Seega on äärmiselt oluline hinnata avalikustatavate andmetike kasutusväärtust, arvestades, et tegemist on spetsiifilise uuringu jaoks kogutud ajas mitte uueneva andmetikega.

Kuivõrd teabevaldajate hulka kuuluvad ka avalik-õiguslikud isikud, kohaliku omavalitsuse üksused ning seaduses sätestatud juhtudel eraõiguslikud juriidilised isikud, tuleb hinnata neile eelnõuga kaasnevat halduskoormust.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Virge Aasa 5885 1493
Virge.Aasa@fin.ee

Pille-Liis Milvere 5885 1455
Pille-liis.milvere@fin.ee

Reelika Vahopski 5885 1461
Reelika.vahopski@fin.ee

Kaur Karus 5885 1387
Kaur.karus@fin.ee

Kristi Mürsepp 5885 1397
Kristi.myyrsepp@fin.ee